

Andrei BREABĂN

Andrei Breabăn s-a născut la data de 16.11.1953, în satul Ciomârtan din comuna Zamostea, județul Suceava. Își amintește cu drag de frumoasa copilărie dar și de cărțile de povești, mai ales cele cu legende despre eroii de demult și bătrăniile date de strămoși pentru a-și apăra libertatea ... „Seara continuam să citesc pe cuptorul din casă unde mă lăfăiam pe o plapumă moale, făcută de bunica Ecaterina, rezemat pe niște perine mari, umplute cu puf de găină, sfidând cu anii copilăriei lumina slabă care se răsfirea din lampa cu petrol ce pâlpâia palid în odaie. Devoram zilnic carte după carte minunându-mă de faptele eroilor din vechime cu care nu îndrăzneau să mă compar, deși în sinea mea visam să fiu ca ei”... După terminarea școlii generale în satul natal a urmat Liceul „Lascu Vodă” în perioada 1968-1972, în orașul Siret, un târg mărunț dar cu profunde reverberații istorice aflat pe valea râului Siret.

Își aduce aminte și azi de profesorul de istorie, domnul Parizer care preda la liceu, cu plăcere și bucurie, astfel că lecțiile de istorie rămâneau întipărite nu numai în minte ci și în adâncul sufletului, acolo unde își găseau ascunzișul mării eroi ai antichității, cavalerii Evului Mediu, dar mai ales vitejii din vechime care au luptat pentru ca noi azi să fim liberi și să vorbim românește. Având pasiunea pentru istorie a urmat în perioada 1973-1977 și absolvit Facultatea de Drept din cadrul Universității București dându-și licența în drept civil.

A urmat și cursuri postuniversitare în specialitatea Științe penale - criminologie la Universitatea București pe care le-a absolvit în septembrie 1998. A desfășurat activitate juridică în mai multe instituții din Brașov și Suceava până în anul 2006 când s-a retras din activitate. Ultimul loc de muncă a fost „Eurom Bank” unde a profesat mai bine de șase ani - consilier juridic având atribuții la sucursalele băncii din Iași, Suceava și Bistrița. Din acest an s-a retras din activitate continuându-și munca la Pensiunea „Leagănul Bucovinei” din Suceava la care este administrator, o altă activitate care are legătură cu pasiunea pentru istorie legată de nenumăratele obiective istorice din regiune.

Debut literar: un ghid turistic presărat cu legende, care cuprindea aproape 1.000 de pagini, având titlul **„Mănăstirile din Bucovina: Ierusalimul Ceresc din România”**, apărut în anul 2017, la Editura „Tipo Moldova” din Iași. A fost rezultatul nenumăratelor excursii făcute cu turiștii veniți la pensiune la frumoasele mănăstiri din zonă, adevărate cetăți de apărare a limbii, credinței și unității naționale lăsate de înaintașii noștri. Lucrarea adună laolaltă studiile vaste pe care le-a făcut vreme de trei ani pentru a face expuneri cât mai bine documentate turiștilor români și

străini pe care îi ducea la aceste obiective istorice de însemnătate națională, unele din ele apreciate la nivel mondial, fiind preluate în patrimoniul UNESCO. Este apreciat și considerat cel mai complet ghid al mănăstirilor din Bucovina, lucrarea revizuită și completată fiind reeditată în anul următor în trei volume sub titlul de Constelația mănăstirilor: Pelerinaj prin locurile sacre. Ultimul volum este singura lucrare apărută în România care face o prezentare a tuturor bisericilor și mănăstirilor construite pe teritoriul județului Suceava în sec. XIV-XIX, consacrand un capitol amplu bisericilor din lemn care au dăinuit până în zilele noastre.

Afilieri

Este membru al Cenaclul transfrontalier „Mașina cu poeți Bucovina” din care fac parte scriitori și poeți de pe ambele părți ale Prutului și din Cenaclul literar Suceava. În anul 2019 a fost primit în „Societatea Scriitorilor Bucovineni”. Din anul 2021 este membru al Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România.

Cărți publicate

- *Dacia Creștină în versuri*, Editura TipoMoldova Iași, 2017, poezii;
- *Meditații... sub clar de lună*, Editura TipoMoldova Iași, 2018, poezii;
- *Pământul dacilor: Întâmplări și legende de demult*, Editura TipoMoldova Iași, 2017, legende istorice;
- *Comori ale tracilor, Eroii unui neam nemuritor, Vol. I: De la Zamolxis la Burebista*, Editura TipoMoldova Iași, 2018, legende istorice;
- *Comori ale tracilor, Eroii unui neam nemuritor, Vol. II: De la Deceneu la Decebal*, Editura TipoMoldova Iași, 2018, legende istorice;
- *Constelația mănăstirilor: Pelerinaj prin locurile sacre, Coroana regală a Moldovei*, Editura TipoMoldova Iași, 2018, eseuri;
- *Constelația mănăstirilor: Pelerinaj prin locurile sacre, În căutarea titanilor*, Editura TipoMoldova Iași, 2018, eseuri;
- *Constelația mănăstirilor: Pelerinaj prin locurile sacre, Pe urmele Daciei creștine*, Editura TipoMoldova Iași, 2018, eseuri;
- *Din vremea marelui rege Decebal, Vol. I Decebal și Domitian*, Editura TipoMoldova Iași, 2019, roman istoric;
- *Din vremea marelui rege Decebal . Vol. II Dacia regelui Decebal*, Editura TipoMoldova Iași, 2019, roman istoric;
- *Din vremea marelui rege Decebal. Vol. III Confruntarea titanilor*, Editura TipoMoldova Iași, 2019;
- *Legendele Do(a)chiei*; Editura TipoMoldova Iași, 2019, roman istoric;
- *Legendele Kogaionului, Vol. I Tărâmul zeilor: De la Zamolxis la Burebista*, Editura TipoMoldova Iași, 2019, legende istorice;
- *Legendele Kogaionului, Tărâmul zeilor, Vol. II: De la Burebista la Decebal*, Editura TipoMoldova Iași, 2019, legende istorice;
- *Regatul nemuririi, Zamolxianismul de ieri și de azi între adevăr și legendă*, Editura Timpul Iași, 2020, legende istorice;
- *Regatul Mușatinilor, 2 volume*, Editura Timpul Iași, 2020, legende istorice;
- *La Porțile Destinului*, Editura Salonul Literar, Odobești, județul Vrancea, 2020, roman istoric în 2 volume, Vol. I - Cărări tenebroase și Vol. II - Zori însângerați;

- *Domnii paralele*, Editura Semne București, 2021, roman istoric în 2 volume, vol. I - Două săbii într-o teacă, Vol. II - Cavalerul negru;
- *Vitejii Măriei Sale*, Editura Timpul Iași, roman istoric în 2 volume, Vol. I - Cneaghina Marușca, Vol. II - Stăpân în Țara Moldovei;
- *Și dacă mâine va veni*, Editura Timpul Iași, eseuri, 2021;
- *Visul Măriei Sale*, Editura Timpul Iași, roman istoric, 2021;
- *Castelul de pe Nistru*, Editura Timpul, Iași, 2022;
- *Din vremea lui Ștefan Vodă. Eseuri și legende*, Editura Bogdania, 2022;
- *De la Alfa la Omega*, Editura Timpul, Iași, 2022;
- *Martiri de ieri și de azi*, Editura Bogdania, 2022.

Apăriții în antologii literare

- *Scumpa Patrie, antologie de istorie alternativă*, 2018, lucrare colectivă a membrilor Cenaclului de Inițiativă Literară Suceava;
- *Plai de Berchișești*, 2021, lucrare colectivă a membrilor Cenaclului Transfrontalier *Mașina de Poeți*;
- *Lirica unui miez de toamnă*, Editura InfoRapArt 2021, Asociația Scriitorilor pentru Promovarea Realizărilor Artistice;
- *Antologia Vis de toamnă*, Editura „Amurg sentimental”, București, 2021;
- *Antologia anotimpurilor, vol. I*, Primăvara, Giurgiu 2022.

Colaborări la reviste

Cronica Timpului, București, *Convorbiri literare*, Iași, *Hyperion*, Botoșani, *Plumb*, Bacău, *Bucovina literară*, Suceava, *Caietele Columna*, Târgu-Jiu, *Literatură și Artă*, Chișinău, *Bogdania*, Focșani, *Luceafărul de Vest*, Timișoara, *Salonul literar Vrancea*, Banchet, Brașov, *Caietele Silvane*, Zalău, *Arena literară*, București, *Rotunda Valahă*, Râmnicu Vâlcea, *Astralis*, București, *Clubul Artelor Giurgiu XXI*, Giurgiu, *Uscând o lacrimă*, Buzău, *Spații culturale*, Buzău, *Cadran Politic*, București, *Gorjeanul*, Târgu-Jiu, *Monitorul de Suceava*, *Crai Nou*, Suceava etc.

Premii, diplome

- Premiul unic în cadrul Secțiunii pentru copii, pentru lucrările editate în 2019, oferit de Societatea Scriitorilor Bucovineni pentru romanul „Legendele Dochiei”;
- Premiul unic pentru mitologie în cadrul secțiunii „Legende istorice”, oferit de „Fundatia Culturală Bucovina” pentru lucrările editate în 2019, pentru romanul „Din vremea regelui Decebal”;
- Premiul oferit de Fundația Social-Culturală Miorița - pentru volumul „Din vremea regelui Decebal”;
- Premiul I pentru eseu la Ediția a XIX-a, 2021, „Vara visurilor mele”, concurs organizat de revista „Amurg sentimental” București;
- Diplomă de excelență cu prilejul ediției a X-a a Festivalului-concurs internațional literar „Bogdania”, pentru eseuri și romane istorice, 2021;
- Diplomă de excelență acordată de Asociația Cultural-umanitară „Bogdania” și Revista de cultură „Bogdania”, cu prilejul lansării romanului „Visul Măriei Sale”, 2021

Recenzii, cronici literare despre cărțile autorului

- **Marcu Emilian, Iași**, „**Convorbiri literare**” nr. 1 (301) din 2021 - pag.191-192, Rubrica “Vitrina cărților”, Recenzie la romanul „Vitejii Măriei Sale”;

- **Marcu Emilian Iași**, „Convorbiri literare” nr. 5 (305) din 2021, Rubrica „Vitrina cărților”, pag.192-193, Recenzie la romanul „La Porțile Destinului” ;
- **Marcu Emilian Iași**, „Convorbiri literare” nr. 11 (311) din 2021, Rubrica „Vitrina cărților”, p. 139, recenzie la romanul istoric „Visul Măriei Sale”;
- **Marius Chelaru**: „Convorbiri literare” nr. 12 (300) din 2020, pag. 208/209, în rubrica „Autori moldavi, edituri moldave”: Recenzie la romanul , *La porțile destinului*;
- **Marius Chelaru**, „Convorbiri literare” nr. 4 (304) din 2021, pag. 179-180, Rubrica „Edituri moldave/autori moldavi”, recenzie: la romanul „Domnii Paralele” ;
- **Marius Chelaru**, „Nord Literar” Baia Mare, jud. Maramureș, nr. 4 (191) din 2019, pag. 4: „Un fel de a privi „comorile” dacilor și altele din trecutul neamului nostru”, recenzie la volumele de legende dacice: „Legendele Kogaionului”;
- **Constantin Dram**, „Convorbiri literare” nr. 5 (305) din 2021, „Din nou romanul istoric”, pag. 95-96: cronică la romanul „Domnii Paralele”;
- **Ioan Holban**, „Convorbiri literare” nr. 11(311) din 2021, pag.44-46, Visul românității întregite, recenzie la romanul „Visul Măriei Sale”;
- **Cristina Rusu**, „Convorbiri literare” nr.7 (307) din 2021, pag. 129-130, „Speranța într-un mâine ce ne dorim mereu să vină”, cronică la volumul de eseuri „Și dacă mâine ar veni...”;
- **Cristina Rusu**, Convorbiri literare nr.3(315) din 2022, pag.187, Lumina sfântă peste soarele Moldovei , recenzie la romanul „Visul Măriei Sale”;
- **Cristina Rusu**, „Hyperion”, nr. 10-11-12/2021, recenzie la romanul „Visul Măriei Sale”;
- **Cristina Rusu**, „Bucovina literară”, nr. 1-2-3 din mai 2021, pag. 118-119, „Țara Moldovei în așteptarea unui răsărit”, cronică la romanul „Domnii paralele”;
- **Cristina Rusu**, „Bucovina literară”, nr. 1-2-3 (359-360-361) din 2021, pag. 117-118, „Un roman de inspirație istorică de Andrei Breabăn”, cronică la romanul „Vitejii Măriei Sale”;
- **Cristina Rusu**, a „Bucovina literară”, nr. 1-3 din 2020, pag. 93/94, „În umbrele Kogaionului pe tărîmul zeilor”, recenzie la volumele de legende dacice: „Legendele Kogaionului”;
- **Ioan Țicalo**, „Plumb”, nr. 177 din 2021, pag. 177, cronică la volumul „Domnii paralele”;
- **Ioan Țicalo**, „Plumb” din 2020, pag. 8 și 14, „Bat clopotele...”, recenzie la volumul de eseuri și legende „Regatul Mușatinilor”;
- **Nicolae Sava**, „Hyperion”, nr. 7-8-9/2021, Andrei Breabăn, „Și dacă mâine ar veni...”, cronică la volumul de eseuri „Și dacă mâine ar veni...”;
- **Silvan G. Escu**, scriitor și jurnalist - „Istoria altfel”, recenzie la romanul „Visul Măriei Sale”, în Rotonda valahă, nr. 4 din 2021, pag. 132-133, și în alte reviste de cultură;
- **Ion Popescu Brădiceni**, Revista „Miracol de Brădiceni”, din 2021, pag. 43-44, cronică la Romanul tradiționist : redivivus (Andrei Breabăn);
- **Ion Popescu-Brădiceni**, Târgu-Jiu, „Plumb” nr. 166 din 2021, pag. 18/19, cronică la romanul istoric „Vitejii Măriei Sale”;
- **Ion Popescu Brădiceni**, „Hyperion”, nr.10-11-12 (318-319-320) din 2020, pag. 130-131, „Arta istorisirii în romanul lui Andei Breabăn” cronică la romanul „La Porțile Destinului”;

- **Ion Popescu Brădiceni**, Cotidianul „**Gorjeanul**”, nr. 888 din 13.01.2020, „Dacia mitologică, legendară și reimaginată epopeic și ficțional de Andrei Breabăn”, recenzie la volumul de legende „Tărâmul zeilor”;
- **Ion Popescu Brădiceni**, Cotidianul „**Gorjeanul**”, nr. 703 din 28.01.2020, „Regatul Nemuririi în viziunea lui Andrei Breabăn sau Zamolxianismul de ieri și de azi pe înțelesul tuturor”, recenzie la lucrarea „Regatul nemuririi.
- **Ion Popescu Brădiceni**, Cotidianul „**Gorjeanul**”, nr. 773 din 11.11.2020, „Însemnări de relectură”, Andrei Breabăn despre Dacia Creștină... în versuri.
- **Ion Popescu-Brădiceni**, „**Caietele Columna**”, Târgu-Jiu, nr. 98 - 4/ 2020, pag. 18/19;
- **Petre Isachi, Bacău**, „**Hyperion**” nr.1-2-3 din 2021 (321-322-323), pag. 100-103, „Ștefan cel Mare și morala îndumnezeirii”;
- **Petre Isachi, Bacău**, „**Caietele Columna**”, Târgu Jiu, nr. 99/1 din 2021, pag. 21-24;
- **Petre Isachi, Bacău**, „**Hyperion**” nr. 1-2-3 din 2021 (321-322-323), pag.97-100, „Semnele reiterate de memoria istoriei sau funcția estetică a gândirii mitico-simbolice”;
- **Petre Isachi**, „**Spații culturale**” , nr.78 din 2021 și „**Salonul Literar**” Focșani, nr. 105 din 2021, „Istoriografie și istorism fictivizat sau cum se remitizează Istoria Medievală a României”, cronică la romanul „Domnii Paralele”.
- **Petre Isachi**, „**Caietele Columna**” nr. 99/1 din 2021, pag. 21-24, „Ștefan cel Mare și morala îndumnezeirii, ori învingem ori murim”, cronică la romanul „Vitejii Măriei Sale”;
- **Petre Isachi**, „**Monitorul de Suceava**”, nr. 101 (7713), din 13 aprilie 2021, „Istoriografie și istorism fictivizat sau cum se remitizează Istoria Medievală a României”, cronică la romanul „Domnii Paralele”.
- **Grigore Codrescu**, Bacău, „**Monitorul de Suceava**”, nr. 68 din 07.04.2021, „Despre românismul moldovean al suceveanului Andrei Breabăn”;
- **Grigore Codrescu**, „**Plumb**”, nr.173 din 2021, „Dacă istoria iese din arhive, intră în proza lui Andrei Breabăn”;
- **Grigore Codrescu**, „**Plumb**”, nr.171 din 2021, pag.17, „Despre românismul moldovean al scriitorului sucevean Andrei Breabăn”;
- **Grigore Codrescu**, „**Caietele Columna**”, nr. 98 – 4 din 2020, pag. 18/19;
- **Prof.dr. Dobre Cezar**, doctor în istorie la Universitatea din București, „**Convorbiri literare**”, nr. 8 (308) din 2021, Cronică: „Un povestitor înăscut”, pag. 191:
- **Prof.dr. Cezar Dobre**, istoric, „Prefață” la romanul „Visul Măriei Sale”;
- **Prof. Cezar Dobre, Universitatea București, doctor în istorie**, „Domnii Paralele de Andrei Breabăn”, Monitorul de Suceava nr. 54 (7607) din 18.03.2021 și Crai Nou Suceava, nr. 8471 din 16 martie 2021;
- **Doina Cernica**, scriitor și publicist, „În față cu Eminescu”, Cotidianul „**Crai Nou**”, Suceava, 14.06.2019;
- **Dan T. Gurtesch**, Cotidianul „**Crai Nou**”, Suceava, 06.06.2018, pag. 3, Andrei Breabăn și constelația lui de cărți;
- **Adrian Popovici**, Cotidianul „**Crai Nou**”, Suceava, 10.06.2019, „Legendele străbunilor daci, redimensionate”;
- **Adrian Popovici**, scriitor și publicist, „Din nou împreună la CIL”, Cotidianul „**Crai Nou**”, Suceava,13.06.2018;

- **Georgeta R.M.**, „Omagiu adus străbunilor, Centenarul Marii Uniri din 1918”:
Andrei Breabăn, „Motive pentru condei”, 17.06.2018.

Aprecieri critice, selectiv

Astfel, domnul **Ioan Holban**, scriitor, critic și filolog, făcând referiri la romanul istoric „Visul Măriei Sale”, subliniază că: „Din vremea tinereții, care se pierde, desigur, în negura timpurilor, nu am citit cu atâta plăcere, în relaxare și pasiune, chiar, scăpat de "robia" fișelor de lectură, un roman istoric atât de bine scris cum e Visul Măriei sale (Editura Timpul, 2021) de Andrei Breabăn”, continuând: Andrei Breabăn nu reconstituie și nici nu descrie în cartea sa, ci, cu spusa lui Gala Galaction, recheamă trecutul;... Când arhivele tac, vorbește imaginarul prozatorului:... Tot domnia sa spune în încheiere că „Visul Măriei Sale (...) este un roman istoric unic în literatura noastră contemporană, care se citește repede, cu folos pentru "conservatorii", dar, mai cu seamă, pentru "progresiștii" de azi...”. (**Ioan Holban**, scriitor, critic și filolog)

„Fin cunoscător al comportamentului uman, Andrei Breabăn, în volumul „Visul Măriei Sale”, face o adevărată radiografie a unor evenimente de maxim interes, dintr-o etapă neguroasă a neamului nostru, perioada dinaintea înscăunării lui Ștefan cel Mare și Sfânt, dar și a întronării noului Patriarh al Constantinopolului, Preafericitul Ghenadie, cel ajutat să ocupe scaunul de însuși sultanul Mahomed, scaun rămas liber după fuga fostului patriarh. ...Bazându-se pe o multitudine de documente dar și pe o imaginație de-a dreptul luxuriantă, Andrei Breabăn reușește să întocmească o atmosferă credibilă, conturând dialoguri, persoane, personalități cu un har de excepție asemănător prin unele locuri chiar cu vestitul prozator francez Alexandre Dumas, fiul cel care a dat viață unei lumi ce părea demult pierdută în negura timpului. (**Marcu Emilian**, critic literar)

„Dincolo de încadrări istorice, de enumerare a unor evenimente atestate ca atare, de analize, comentarii (cu un interesant mixt social-istoric-politic) romanul despre Ștefan al Moldovei e o provocare și pentru autor, ca și pentru cititori, deoarece autorul se oprește asupra unor ani neacoperiți la nivel de documente. Este vorba despre o etapă pregătitoare pentru momentul crucial când tânărul prinț moldav se apropie, în etape minuțios gândite, de tronul tatălui său.

Este o carte de gânduri și de dincolo de gânduri, în care imaginația joacă un rol puternic profund și definitiv pentru a contura o lume de o emoție cu totul specială. ...Cartea merită citită și recită datorită frumuseții faptelor de curaj pe care înaintașii scriitorului Andrei Breabăn le arată nu numai Moldovei ci și întregii Europe.

Eul povestitorului epic e privit cu un ochi dinăuntru, spune Ion Popescu Brădiceni, cel care surprinde în comentariul său coerența internă esențială ce caracterizează acest roman, caracterele, intriga și personajele, adică elementele constitutive ale unui roman „tradițional”. Cu adevărat meritoriu este acest roman scris de Andrei Breabăn și pentru faptul că reamintește tinerei generații despre fibra de patriotism care a ajutat la constituirea statului românesc, de-a lungul istoriei sale... Andrei Breabăn, prin acest roman al său, dar și prin celelalte publicate până acum, devine un nume de referință în proza românească știind să construiască lumi

ce păreau definitiv pierdute în negura timpului.” (**Constantin Dram**, critic și istoricul literar)

„A scrie roman istoric, mai cu seamă astăzi, înseamnă să îți asumi un risc major. Cu atât mai mult atunci când alegi a te hazarda să abordezi o asemenea temă precum aceasta din romanul de față. A elabora o ficțiune literară despre viața lui Ștefan cel Mare și Sfânt nu e deloc ușor, mai cu seamă că au rămas pagini nepieritoare de Sadoveanu și Iorga în acest sens. E cu atât mai de apreciat modul prin care autorul a găsit modalitatea de a se îndepărta, inteligent, de modelele uriașe numite mai sus, delimitând și alimentând un spațiu al imaginarului extrem de generos, tocmai prin necunoaștere.”

Făcând o analiză amplă a romanului istoric „**Domnii paralele**”, domnia sa trage în final concluzia: „Este clar că Andrei Breabăn nu se înscrie prin scriitura adoptată într-o paradigmă postmodernă. Strategiile sale narrative (cu elemente bine asimilate și re-create în contextul propriului demers beletristic din romanele lui Scott, Balzac, Stendhal, Sadoveanu, Vintilă Corbul, Eugen Burada) se bazează pe acumulări vizuale și auditive bine evidențiate în descrieri pe măsură, pe puterea de a introduce dialogul frecvent (uneori chiar excesiv), pe plăcerea de a portretiza și de a re-crea personaje istorice sau de a crea, cu puterile ficțiunii, de a face conexiuni, paralelisme ce se depărtează deseori de canonul strict beletristic.

Rezultă un text viu, avântat ca expunere deseori, cu acea savoare ce poate fi apreciată de cititorii acestui gen și care te apropie de istorie, altfel. Un roman care completează informația strict istorică prin intervenția ficțiunii literare, singura care poate crea lumi alternative.” Cronica a apărut în Revista „Convorbiri literare” din Iași. (**Constantin Dram**, critic și istoricul literar)

„Autorul face o cercetare minuțioasă și înserează în narațiunea sa date impresionante despre acea perioadă. El aduce în prim plan și pe Iancu de Hunedoara, cel care a ținut piept hoardelor străine și a știut că cele mai bune relații le poate construi cu semenii săi, oameni din cele trei țări române. În cele două volume, personajele sunt descrise atent, după caz cu detalii, fie ele istorice sau croite de imaginația scriitorului”, ca în final să concluzioneze: „Și chiar dacă Moldova a fost atât de greu încercată autorul reușește prin dialogurile sale să țină cititorul cu sufletul la gură pentru a afla întâmplările care urmează pe parcursul narațiunii, folosind un limbaj accesibil, dar după o documentare atentă, uneori cu regionalisme sau arhaisme pentru a da, probabil, o tentă de autenticitate specifică epocii.” Cronica a apărut în Revista „Bucovina literară” din Suceava. (**Cristina Rusu**, scriitor)

„Prima calitate a scriitorului sucevean, care nu se întreabă doar retoric cum „s-ar fi schimbat istoria noastră a românilor dacă s-ar fi întâlnit în acea perioadă cei trei: Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș”, este că nu uită adevărul biblic: în fiecare cuvânt se află ceva sacru – cum credea, printre alții, și Mircea Eliade – ce ne interzice să facem din el un joc al hazardului... își începe recenziile romanului „Domnii paralele” un alt cunoscut critic literar, profesorul **Petre Isachi**, ca apoi să sublinieze: „O a doua caracteristică a aceluiași autor sucevean, ce scrie în ritmul lui Sadoveanu sau Balzac, este viziunea lovinesciană asupra istorismului, adică o concepție hipertrofică a valorii documentului brut. De aici

autenticitatea/veridicitatea și verosimilitatea docuficțiunilor breabăniene, ce-l vrăjește – estetic vorbind – chiar și pe un specialist al domeniului. Nu întâmplător istoricul Cezar Dobre, profesor doctor în istorie, notează într-o Prefață revelatoare pentru problematica transfigurată: Exactitatea datelor istorice este impresionantă și arată o cercetare istorică de excelență, împletită cu dragostea față de domnitorii acelor vremuri. Dacă nu aș ști că întoarcerea în timp ar fi imposibilă aș fi jurat că autorul a trăit contemporan cu evenimentele pe care le prezintă în romanul „Domnii paralele”. Găsesc extrem de importantă această judecată a doctorului în știința istoriei, pentru că sugerează corelația document-timp istoric-ficțiune-prezent etern. În opinia mea, acest romancier al trecutului, Andrei Breabăn, are ceva din simbolistica și orgoliul acelor magistrați ai Egiptului Cleopatrei, care chemau în judecată sufletul tuturor morților... Spre deosebire de cele două genii, Andrei Breabăn consideră istoria, precum A. France, o artă în care nu reușești să afli „adevărul” decât prin imaginație/ ficțiune, dar, în același timp, este și cea mai bună expresie a filozofiei concrete a istoriei. Probabil că și formația de jurist a scriitorului îl obligă să vadă în Istorie, pe „cel mai autentic dintre judecători”(Malraux) și să o considere drept cea mai folositoare dintre toate ocupațiile intelectuale.”

Concluzia o trage un alt cunoscut critic literar, profesorul Ioan Țicalo, care la finalul recenziei sale subliniază: „În concluzie, scrierea lui Andrei Breabăn are toate ingredientele unui roman istoric, o acțiune alertă care ține cititorul în priză, caractere bine conturate, mișcându-se dezinvolt pe scena sfâșiată a Moldovei, pagini descriptive atrăgătoare, mai ales cele privind fastul încoronării ori al instalării unui ierarh, un dialog aproape fără cusur, dacă am elimina câte un neologism scăpat pe ici pe acolo (inclusiv formula „Crăciun fericit”, repetată), ori pleonasmul „ridicând în sus paharele” (I, 286) și „utrenie de dimineață” (II, 279). Dincolo de aceste scăpări, Andrei Breabăn se dovedește a fi un prozator cu har, îmbogățind literatura Bucovinei cu opere de valoare.” Cronica a apărut în Revista „Plumb” din Bacău. (**Petre Isachi**, critic literar)

Marius Chelaru despre romanul istoric „**La porțile destinului**” remarcă: Autorul a optat pentru o scriitură voit mai la îndemâna cât mai multor categorii de cititori, un vocabular nu simplu, dar nesofisticat, uneori pigmentat cu termeni de epocă din regiune/regionalisme, cu scopul, ca și fragmentele din documente, să apropie cititorul de atmosfera vremii... O carte scrisă cursiv, despre evenimente puțin spre deloc discutate/cunoscute publicului larg de la noi... Andrei Breabăn arată că este un autor care mai are căutări, dar cu har pentru „poveste”, pentru îmbierea cititorului la „călătorii”, prin istoria neamului, de la care, dacă ne gândim și cum se încheie romanul, avem așteptarea unei continuări, poate cu alte și alte pagini despre viața marelui voievod.” Cronica a apărut în Revista „Convorbiri literare” din Iași. (**Marius Chelaru** critic literar, eseist, poet, prozator)

Aplecându-se asupra romanului de mai sus, domnul **Marcu Emilian**, subliniază: „La porțile destinului, prin volumul I intitulat Cărări tenebroase, își începe derularea prin lumea istoriei Moldovei din anii de după domnia lui Alexandru cel Bun, 1430 și înaintează în timp, printre întâmplări de luptă dar și de diplomație, spre înscăunarea ca domn al lui Ștefan cel Mare. Bazându-se pe o cercetare a documentelor vremii extrem de temeinică și meticuloasă, Andrei Breabăn reușește să te atragă în această lume ca într-o adevărată capcană și te determină să nu mai

lași această carte din mână până la ultima pagină. Sigur că imaginația autorului joacă un rol uriaș pentru a descrie locuri, fapte, întâmplări, oameni (boieri sau oameni simpli) în realizarea acestei construcții.” (**Marcu Emilian**, critic literar)

„Recitind romanul lui Andrei Breabăn „La porțile destinului” care-i de ipso și de facto o respectabilă dialogie de peste 750 de pagini pricepi din start că tot ce contează e istoria, iar conținutul e ca la Mihail Sadoveanu, romantic – realist, remarcă criticul literar **Ion Popescu Brădiceni**. Numai că prozatorul se lasă furat de trecut căruia îi conferă aură reverentă, pe care îl reconotează din perspectiva copilului cititor, a cărei ingeniozitate se poate lăsa deturnată foarte ușor în visare și paradizică întoarcere într-o arhetipalitate perenă....Andrei Breabăn se întoarce în tainele viețuirii istorice, la sensul ei interior, la sufletul lăuntric al istoriei, ca astfel s-o interpreteze verosimil, cumva în sensul mimesisului realist... Astfel arta povestirii lui Andrei Breabăn descinde dintr-o veritabilă gramatică a fanteziei care istorisește mesaje care conțin o parte esențială a semnificațiilor povestirii. Povestea istorică inserează în țesătura ei informații necesare în înțelegerea globală a megatranstextului: descrieri de personaje, efuziuni lirice ale sentimentelor, sentințe didactice, meditații filozofice. Ele sunt adesea adevăratul text, subiectul fiind de fapt pretextul acestuia... Structură și mit, proza lui Andrei Breabăn ar fi încadrată de Petru Mihai Gorcea sub semnul străvechilor mituri voievodale. Cronica a apărut în Revista „Convorbiri literare” din Iași. (**Ion Popescu Brădiceni**, critic literar)

Trecând la romanul care încheie ciclul tinereții Marelui Voievod, intitulat nu întâmplător „**Vitejii Măriei Sale**” Marcu Emilian susține că, la fel „ca și Mihail Sadoveanu, Andrei Breabăn are harul de a face descrieri detaliate ale Țării Moldovei, în special, cu drumurile și așezările pe unde își desăvârșește acțiunea și își poartă vitejii, făcându-l pe cititor aproape coparticipant la această amplă și interesantă călătorie prin istorie...

...Volumul întâi descrie peripețiile prin care a trecut Ștefan ca să ajungă în scaunul Moldovei, iar cel de al doilea volum, Stăpân în Țara Moldovei, compus din 10 capitole descrie cum s-a împlinit vrerea Domnului și a lui Ștefan de a ajunge să-și împlinească visul... Acest roman filmic, plin de suspans și de multiple detalii, încearcă și reușește să configureze lupta lui Ștefan cel Mare pentru independența și prosperitatea Moldovei și fixarea, cu temeinicie, între hotarele străvechi. Andrei Breabăn, prin acest roman construiește o lume de care ne era atâta de dor.” Cronica a apărut în Revista „Convorbiri literare” din Iași. (**Marcu Emilian**, critic literar)

În recenzia publicată în revista „Plumb”, domnul **Grigore Codrescu** susține: „Cărțile autorului, la care ne-am oprit acum arată o puternică seducție pe care o exercită istoria, legenda și mitul asupra unui intelectual din Bucovina, deși, sau poate chiar de aceea, are pregătire de jurist. În cele aproape trei sute de pagini, așezate elegant în opt capitole, sub o copertă emoționantă, cu vechea hartă a Moldovei, ni se propune ipostaza adolescentului Ștefan Mușatin, nu cu aureola croită de Sadoveanu, ci altfel, însă fascinant, printr-un amestec de luciditate, inteligență și distincție princiară, mai ales când e proiectat pe o scenă istorică magnifică, alături de vărul său Vlad Țepeș, ori protectorul Ioan de Hunedoara... Autorul așază decis, sub semnul ficțiunii, trei componente tematice: copilăria și adolescența eroilor narațiunii; detaliile cotidiene, mai ales că Ștefan și Vlad călătoresc prin Transilvania

și alte spații; dar și expresia portretistică a prințșorilor români, atât de diferiți, dar și atât de seducători... Autorul are o excelentă documentare, iar documentul e subtil asimilat în narațiune... Asemenea cărți sunt cu atât mai necesare cu cât, după epoca anilor dominați de arta proletcultistă și spirit al dogmatismului sovietic, reformele actuale au tot restrâns studiul istoriei naționale, al cunoașterii limbii latine și al aprofundării culturii vechi; sunt vechile și noile păcate ale numitei „Corectitudini politice”, care au dăunat spiritului românesc.” (**Grigore Codrescu**, critic literar)

Volum de eseuri, legende și cugetări, „**Și dacă mâine ar veni...**” a apărut în vara anului 2021, suscitând interes un real din partea cititorilor. Între recenziile făcute cu privire la acest roman o remarc pe cea a doamnei Cristina Rusu, care exprimă sintetic mesajul transmis de lucrările autorului:

„Filă cu filă istoria mai dă câte o pagină iar noi oamenii putem să sperăm, să credem într-un mâine care va veni așa cum nici noi nu știm. Acesta este și titlul cărții de eseuri pe care Andrei Breabăn ne-o oferă spre lectură. Și dacă mâine ar veni..., unde autorul ne vorbește (și) despre evenimente din trecut, dar ne propune să căutăm propriile noastre răspunsuri la modul cum privim acest mâine. Între ieri și mâine, în această curgere firească a timpului, omul a învățat să supraviețuiască pe această planetă dată de Dumnezeu și să aleagă drumuri potrivite pentru ca viața sa să aibă continuitate.” Cronica a apărut în Revista „Convorbiri literare” din Iași. (**Cristina Rusu**, scriitor)

În recenzia publicată în revista „Mozaic”, publicație care apare sub egida USR, Ion Popescu-Brădiceni afirmă: „Andrei Breabăn are știința analizei pe text și responsabilitatea achitării de mirabila dar perversa iluzie a însărcinării de a scrie după închiderea tomului, după emoția reflectată în „amortțirea” contemplativă, dar cultivă și arta portretului.

Ion Creangă este considerat un mărtișor al românilor” care este asemenea soarelui care, luând chip de om, a poposit pentru o vreme printre urmașii dacilor din vechime. ..” (**Ion Popescu Brădiceni**, critic literar)

În aceeași notă domnul **Nicolae Sava**, face o sinteză a volumului, subliniind că, „Sub un titlul ușor romantic, scriitorul Andrei Breabăn din Suceava își adună o impresionantă culegere de eseuri, evocări, povestiri din istoriografia românească mai veche sau mai recentă, cele mai multe dintre ele bazat, inițial, pe o serioasă documentare istorică. ...Atent la detalii, excelând în latura sa reflexivă, Andrei Breabăn are talentul de a da autenticitate și credibilitate în tot ceea ce scrie, indiferent dacă scrisul său se desfășoară pe spații mai mari sau mai mici, precum în cazul acestui volum. Iar observațiile sale, mai ales cele cu caracter aforistic, care presupun decantări îndelungi dar și o bogată experiență de viață, dau spontaneitate stilistică întregii cărți, în ciuda faptului că cele cinci capitole ale sale, conțin, tematic, tot atâtea radiografii epice. Alimentate printr-o serioasă acumulare exclusiv culturală dar și dintr-o prodigioasă imaginație mitologică, prozele din acest volum dovedesc predispoziția autorului pentru mister și cu un grad ridicat de invocație. Andrei Breabăn dovedește și cu această carte că este un scriitor care trebuie luat în seamă cu mai multă atenție de critica literară. Un narator original și credibil, capabil de noi surprize literare.” Cronica a apărut în Revista „Hyperion” din Botoșani. (**Nicolae Sava**, scriitor și critic literar)

În mai multe numere ale revistei de creație și cultură Bogdania, din Focșani, am avut plăcerea și bucuria să public aprecieri critice și din creațiile literare ale scriitorului sucevean **Andrei Breabăn**. Posedând o vastă cultură, o sensibilitate deosebită, o imaginație inedită, având o mare dragoste față de Patrie și înaintași, ne surprinde în stilul său, cu personaje unice, impresionante, unele venite din alte lumi și vremuri apuse. Am constatat stilul inconfundabil, originalitatea abordării unor subiecte și teme istorice de interes național.

Domnul Andrei Breabăn, prin volumul „**Din vremea lui Ștefan vodă. Eseuri și legende**”, prezintă pagini interesante din istoria frumoasă dar zbuciumată a Moldovei din perioada domniei lui Ștefan Cel Mare. Scoate la lumină întreaga viață a familiei strălucitului domnitor, faptele eroice ale bravului popor moldav și în primul rând iubirea de glie și jertfa continuă pentru apărarea pământului sfânt al Moldovei. Este realizată cu multă imaginație o biografie completă a ilustrului domnitor moldav Ștefan cel Mare și Sfânt. Afirm că demersul istoric și literar al domnului Andrei Breabăn este foarte necesar pentru zilele noastre, constituie un excelent exemplu pentru suflarea românească dar și un îndemn la meditație și implicare, la prețuirea libertății, istoriei străbune. Eseurile și legendele sunt inedite, bine documentate și pot fi considerate ca adevărate lecții de istorie. Este trecut, cum era și firesc, impresionantul și nemuritorul Testament al lui Ștefan Vodă. Vă îndemn să faceți o călătorie istorică prin Moldova, prin viața și luptele duse de moldoveni conduși cu eroism de către Ștefan cel Mare.

Lumina cuvântului, adevărul istoric și cel divin ne eliberează, purifică și înalță sufletul către veșnicie. Romanele istorice scrise de A. Breabăn pot fi socotite, după părerea mea, ca adevărate bijuterii istorice, manuale de istorie românească. (**Ionel MARIN**, poet, eseist, publicist)

Extrase din operă

Ștefan cel Mare și Sfânt biruind balaurul de la asfințit

În luna decembrie, toți românii ar trebui să comemorăm un moment cu mari reverberații în trecutul neamului nostru, menit să fie cunoscut și marcat printre cele mai de seamă pagini de istorie. Cine nu știe că Ștefan cel Mare a ajuns pe tronul Moldovei chiar în Săptămâna Patimilor din anul 6965 (1457), și a intrat victorios în Cetatea de Scaun din Suceava în ziua răstignirii Domnului, sâmbătă seara luând parte împreună cu boierii din Sfatul Țării, poporul și oastea care i-a adus biruința, la slujba de înviere ținută de Mitropolitul Theoctist la Biserica Mirăuți din capitala Moldovei?

Cel care avea să devină cel mai mare erou al neamului său a plecat de la Târgoviște cu o oaste formată din vreo șase mii de călăreți, o parte fiind primiți în ajutor de la vărul său Vlad, feciorul lui Drago, singurul român care a făcut parte din fondatorii Ordinului Dragonilor, condus de regele Sigismund al Ungariei, care i-a adus de altfel și numele, transformat apoi de răvoitori în Dracul și în vampir, lucru pe care nu ar trebui să-l acceptăm. Cei mai mulți dintre oșteni au fost aduși de boieri credincioși tatălui său, care au pribegit în Țara Românească fiind nemulțumiți de politica lui Petru Aron, cel care și-a ucis fratele la Reuseni.

Prima confruntare cu moșul său, a avut loc la Doljești, lângă Siret, în ziua de 12 a lunii lui *răpciune* (aprilie). Învins de trupele de cavaleri bine pregătite ale tânărului

Ștefan, Petru Aron bate în retragere. După două zile, acesta încearcă o nouă rezistență la Orbic, undeva în zona Neamțului, dar fiind învins pleacă în pribegie în Țara Leșească, pe atunci un regat puternic format din Polonia Mare, Polonia Mică, Lituania, Rusia Roșie și Podolia.

Biruindu-și rivalul, Ștefan se îndreaptă victorios spre Suceava, dar mai înainte se oprește la conacul cumnatului, său boierul Șendrea din Dolhești, de unde a organizat ceremonia de încoronare ce a avut loc în sâmbăta Paștelui în localitatea Direptate, aflată pe valea Siretului, în apropiere de Dolhasca. Să dăm cuvântul cronicarului Grigore Ureche să descrie cu vorbele lui din acea vreme modul cum tânărul Ștefan a fost uns ca Voievod al Moldovei:

Deciia Ștefan vodă strâns-au boierii țării și mari și mici și altă curte măruntă dimpreună cu mitropolitul Theoctistu și cu mulți călugări, la locul ce se cheamă Direptatea și i-au întrebat pre toți: este-le cu voie tuturor să le fie domn? Ei cu toții au strigat într-un glas: Întru Mulți Ani de la Dumnezeu să domnești! Și decii cu toții l-au ridicatu domn și l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. Și de acolo luo Ștefan vodă steagul Țării și se duse la scaunul Sucevei.

Însoțit de mitropolit, boieri, armată și popor, tânărul Voievod, care abia trecuse de 20 de ani, se îndreaptă spre Cetatea de Scaun. De aici vor merge cu toții pentru a lua parte la slujba de înviere ținută de un Sobor de arhierii în frunte cu Mitropolitul Theoctist la biserica Mirăuți, construită de Petru Mușat în apropierea Cetății, ca biserică a Mitropoliei Moldovei, unde voievodul Alexandru cel Bun a adus moaștele Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava.

În acel an binecuvântat pentru toți românii, învierea Domnului avea să aducă cu sine învierea Țării Moldovei care, sub conducerea acestui mare și înțelept Voievod, va cunoaște o întindere și o dezvoltare cum nu a mai avut niciodată, iar politica și faptele sale de arme vor impresiona întreaga Europă. Țara era sfâșiată de luptele pentru putere duse vreme de un sfert de veac între urmașii lui Alexandru cel Bun, care au slăbit-o în așa măsură încât a ajuns la bunul plac al vecinilor care se înfruptau din ea după bunul lor plac.

Venind pe scaunul tatălui său, ucis mișelește de Petru Aron la Reuseni în noaptea de 15 spre 16 *brumărel* 6959, tânărul Ștefan nu a venit cu planuri de război, ci mai degrabă cu gânduri de pace. De la început a oferit iertare tuturor boierilor care l-au slujit pe moșul său, a trimis *salvconducte* în Țara Leșească pentru a-i încuraja pe pribegi să se întoarcă în țară, asigurându-i că nu vor păți nimic, ba chiar la întoarcere le-a oferit dregătorii mai înalte decât au avut înainte. El știa ce rol are elita, fără de care nu poți governa o țară. Iar pe deasupra și-a format o oaste de mercenari la Curte, după modelul celor din Apus, cunoscuți drept *Vitejii Măriei Sale*, care au avut un rol hotărâtor în marile sale bătălii de mai târziu.

Oferind poporului pacea, voievodul s-a ținut de cuvânt. În primii zece ani ai domniei sale nici un cap de boier nu a căzut, în ciuda afirmației făcute de cronicar că ar fi fost *mânios și degrabă vărsătoriu de sânge nevinovat*. De altfel istoria a consemnat doar două pedepse capitale date de Voievod, prima după bătălia de la Baia, iar a doua cu patru ani mai târziu, ambele binemeritate de cei care și-au trădat țara și poporul.

Departate de a fi o fire războinică, tânărul Ștefan a fost mai degrabă o fire predispusă către pace, fiind preocupat să urmeze politica bunicului său Alexandru cel Bun, care a adus Moldovei mai bine de un sfert de veac de liniște și prosperitate. Nu el, ci alții au provocat războaie, iar Voievodul a fost silit să se apere, să vegheze la

hotarele Moldovei și libertatea poporului său.

Așa se explică faptul că prima sa mare bătălie nu a fost dusă cu păgânii, ci tocmai cu creștinii, Moldova fiind invadată și jefuită de oștile conduse de regele maghiar Matia Corvin, fiul cel mic al lui Iancu de Hunedoara.

Influențat de grofii maghiari, poate și de propriul orgoliu, tânărul rege al Ungariei care avea 24 de ani, pornește spre Moldova din Brașov în ziua de 11 *brumar* 6975 (noiembrie 1467). Aduce cu el oști numeroase, dar și înalți demnitari ai Regatului Maghiar, între care Mihail Orszag, palatinul Ungariei, Ioan Pongracz și Nicolae Csupor, noii voievozi ai Transilvaniei, Ștefan Bathory și alții, iar pe deasupra doi pretendenți la tron, Petru Aron și un anume Berindei, cu care voia să-l înlocuiască pe Ștefan. Se pare că era mai degrabă un plan de împărțire a Moldovei cu începuturile din vremea lui Alexandru cel Bun, Polonia disputându-și Ținutul de Sus cu Cetatea Albă, iar Regatul Maghiar Ținutul de Jos cu Chilia. Ștefan le-a ieșit înaintea doar cu oastea de la curte formată din 12.000 de călăreți, între care și acea oaste de elită Vitejii Măriei Sale.

(...) După ce pun foc Bacăului, oștile maghiare vor ataca Romanul sau Târgul de Jos, cum i se spunea atunci. Cetatea de lemn care proteja târgul a fost ușor de cucerit, iar, după ce l-au ocupat, oștile maghiare au mai făcut un scurt popas până în ziua de 7 a lunii *undrea* (decembrie), când au pornit din nou în urmărirea moldovenilor. Dar nu înainte de a jefui și incendia târgul.

Ștefan îi atrage pe unguri undeva mai sus de Roman, pe înălțimile de la Muncel, lăsându-le impresia că se pregătește pentru marea bătălie. Dezinformați de zvonurile lansate de Voievodul Moldovei, Matia Corvin nu acceptă să dea lupta în așa zisul loc ales de Ștefan și se va abate cu oștile sale spre Târgul Neamț, pe care ungurii l-au jefuit, apoi i-au pus foc. În acest timp nu conținut atacurile în flancuri ale moldovenilor, care vor produce pierderi grele, dar mai ales vor obosi oastea adusă de regele Ungariei. Iar, pe deasupra, a venit și iarna, cu zăpezi și ger cum sunt în nordul Moldovei, care îngreunau și mai mult înaintarea invadatorilor.

De la Târgul Neamț ungurii se îndreaptă spre Baia, urmând ca de aici să se îndrepte spre Suceava. Fără să vrea au intrat singuri în capcana întinsă de Ștefan cel Mare, care a ales de la început Baia ca loc pentru bătălia finală. Fosta cetate a lui Dragoș era situată pe un platou întins, fiind expusă cu ușurință atacurilor din toate părțile. Râul Moldovei, aflat în apropiere, era un obstacol care îngreuna retragerea spre munți. Alte argumente pentru care Ștefan a ales acel loc și moment pentru bătălia finală erau oboseala și pierderile pricinuite dușmanilor, platoul deschis care îi oferea posibilități să-i atace din toate părțile și să-i urmărească pe cei care ar scăpa cu fuga, dar și faptul că astfel ar proteja Suceava de jafurile ungarilor. Iar un atac dat noaptea prin surprindere nu le-ar fi permis să-și folosească numeroasa artilerie adusă de unguri până la Baia.

Oastea maghiară, formată cam din 60.000 de oșteni, ajunge în Baia în ziua de 14 a lunii lui *undrea* (decembrie). Regele își stabilește reședința în centrul târgului, *acolo unde se împreună cele două ulițe care ocolesc biserica catolică*, după cum au scris cronicarii. Grofii și comandanții se așează împrejurul pieței centrale a târgului, pentru a fi cât mai aproape de rege. Oastea s-a împrăștiat prin târg, iar cei care nu au încăput și-au ridicat corturi la margine.

După ce au ocupat Baia, din porunca regelui ungarii trec la treabă, ridicând în jur fortificații de apărare din lemn și din lut. Cum oștenii erau vlăguiți de oboseală după zilele de marș și mai ales după atacurile moldovenilor, palisadele au fost destul

de slab construite. Lăsându-se seara, oștenii se pun la masă, dar și pe chefuit.

Dacă nu ar fi intervenit o întâmplare banală victoria lui Ștefan ar fi fost totală. Ungurii, în frunte cu regele lor, chefuiau de zor când în tabără este adus ca prins un secuieț pe nume Sythotus. Acesta venea la Baia să vadă bunurile și moșiile rămase moștenire soției sale căreia i-au murit părinții. În drum a întâlnit întâmplător oastea lui Ștefan, care era camuflată într-o pădure aflată în apropiere de Baia. Ba chiar a reușit să afle de la niște soldați că moldovenii vor năvăli în Baia la miezul nopții pentru a-i măcelări pe unguri. Astfel elementul surpriză a dispărut..

Aflând de planul lui Ștefan, regele se scoală nemâncat de la masă și dă poruncă comandanților să ia armele și să pregătească trupele de apărare. Redau doar câteva cuvinte din cele scrise de Antonio Bonfini, cronicarul personal al regelui Matia Corvin, care a luat parte la bătălie:

Matia se sculă nemâncat de la masă, îi adună îndată pe toți nobilii, ostașii și comandanții călăreților, le spuse ce primejdie îi aștepta și dete poruncă să ia fiecare armele. Așează posturi pe toate ulițele și la toate porțile, la intrarea în târg dispune cohortele pretoriene, Două sute de veterani și pe cei cu armătură grea îi așează înaintea locuinței sale, ca să împiedice atacul dușmanilor din cele două uliți ce se împreună acolo, Trupele le împărți prin toate ulicioarele.

(...) După descrierea făcută de cronicari bătălia a fost cumplită. Loviți din toate părțile, ungurii au fost nevoiți să se apere pentru a-și salva viața și nu pentru a învinge. La lumina flăcărilor ce răbufneau în noapte moldovenii înaintează pe ulițele înguste ale târgului. Orându-iți în două formații de luptă în pătrat, o strategie nouă în acea vreme, folosită doar de trupele de elită ale mercenarilor apuseni, dar pe care Ștefan o cunoștea, moldovenii pătrund din toate direcțiile în Baia forțând trecerea spre piața centrală, unde se afla regele. În învălmășeala cumplită care s-a creat, pe toate ulițele târgului Baia se dădeau lupte corp la corp, folosindu-se săbii, sulite și chiar arcuri cu săgeți. Deși au adus cu ei un număr mare de tunuri ungurii nu și-au putut folosi artileria, o mare parte din ea fiind abandonată pe mâna moldovenilor.

Într-o scrisoare adresată după bătălie Craiului Cazimir, Ștefan cel Mare îi scrie: *Și am năvălit asupra lor și a început lupta între noi de seară până în zori și ne-am luptat piept la piept și, mărite rege, mila lui Dumnezeu și norocul Măriei tale au fost de partea noastră. Și astfel au căzut de sabie multe capete ale demnitarilor, ale căpitanilor oștirii, ale ostașilor puternici, pe care nici măcar cu numele singur nu-i pot înșira.*

Până și Matia Corvin a fost în pericol să piară. Înconjurat de trupele sale de elită, regele e nevoit să lupte ca un oștean, pe jos, pentru a-și apăra viața. Este rănit de o sabie la braț și a primit două săgeți în spate. Cu greu este scos pe o targă de oamenii săi din învălmășeala creată. Uliță cu uliță Baia cade pe mâna moldovenilor. Din unul din cele mai mari și mai frumoase târguri ale Moldovei rămân doar mormane de cadavre și de cenușă din care mai ieșeau flăcări răzlețe, cadavre de oameni și de cai arși împrăștiate peste tot, ulițele fiind pline de bălți de sânge. Un măcel cum nu s-a mai întâlnit. Numai datorită trădării vornicului Crasnăș regele a reușit să scape, fiind scos din Baia pe o targă, înconjurat de mai mulți nobili și oșteni din trupele sale de elită. Iar odată cu regele a fost lăsată să fugă și o parte din oastea adusă de el în Moldova.

Conduși de un moldovean trădător, ungurii s-au retras în munți. Se spune că s-au îndreptat spre Târgu Neamț, iar de aici spre Petru Vodă și Gura Largului, de unde au luat cursul Bistricioarei până ce au ajuns la Gheorgheni. Pe drum sunt întâmpinați

cu pietre și chiar cu săgeți de localnici dornici să se răzbune pentru jafurile făcute. Muntenii au tăiat arbori cu care au blocat drumurile îngreunându-le astfel înaintarea și sporind pierderile suferite în urma atacurilor date de trupele trimise de Ștefan să-i urmărească. Cronicarul polonez Jan Dlugosz descrie expresiv retragerea ungarilor:

Partea mai mare a armatei ajungând în munți și găsind drumul închis cu arbori prăvăliți, după ce își arse carele și alte bagaje și după ce îngropă în pământ 500 de tunuri, ca să nu pună mâna moldovenii pe ele, scapă cu fuga. Și dacă regele Ungariei n-a fost prins și omorât aceasta se datorește binefacerii unui moldovean, căruia Ștefan voievod, descoperind înșelăciunea, îi taie capul.

(...) În bătălia de la Baia Ștefan a pierdut mulți viteji. Numărul moldovenilor care ar fi căzut în luptă s-ar fi ridicat la 6.000 de oameni, după afirmațiile lui Bonfini, ceea ce ar însemna jumătate din oastea Moldovei. Chiar dacă cronicarul regelui Matia a exagerat până și cifrele ca să acopere înfrângerea rușinoasă suferită de rege, totuși Ștefan nu putea ierta trădarea ce a avut loc, care a dus la un număr mare de pierderi din rândul vitejilor săi cât și a faptului că numai așa au putut scăpa regele Ungariei și o parte din oaste din încercuire.

Să nu mai spunem că, la un moment dat, și voievodul a fost în pericol să fie prins de ungurii care fugeau din cetate. Fiind și el pe jos, în focul bătăliei a fost surprins de un grup de călăreți unguri la care nu se aștepta. Se spune că Ștefan s-a urcat repede într-un arin aflat la îndemână, iar ungurii, care erau speriați, nu l-au observat, continuându-și fuga pentru a scăpa cu viață. După bătălie, în locul arinului Voievodul va pune să se ridice o biserică ce dăinuie și în zilele noastre. O formă folosită de Voievod de a-i mulțumi lui Dumnezeu pentru izbândă.

(...) În timpul bătăliei cu Matia Corvin, Ștefan a suferit și o mare pierdere. În 25 a lunii lui *brumar* din anul 6965, în timp ce el îi hărțuia pe unguri, soția sa Evdochia de Kiev își dă sfârșitul în timpul unei nașteri. Cu toată durerea cumplită pe care o avea, Marele Voievodul a pus pe prim plan țara, iar după ce și-a jelit soția, care a fost înmormântată în lipsa lui, probabil la biserica Mirăuți din Suceava, el a continuat luptele cu ungurii, pregătindu-se pentru marea bătălie de la Baia. Oare câți oameni ar mai face astfel?

Ceea ce trebuie evidențiat este faptul că deși a avut o oaste de cinci ori mai mică, fără artileria pe care au avut-o ungurii, cu această bătălie, cu care și-a început faptele de glorie, Ștefan a înscris o pagină glorioasă în istoria neamului nostru. Să nu uităm că și Regatul Maghiar în acea vreme era puternic, în afară de Ungaria el cuprindea și țările vecine care erau supuse coroanei maghiare indiferent de statutul pe care îl avea fiecare.

Abia spre sfârșitul anului, Matia Corvin reușește să iasă din Moldova, de Crăciun aflându-se la Nicolești, de unde este dus la Brașov unde ajunge plin de răni. După ce Ștefan cel Mare l-a prins pe ucigașul tatălui său, relațiile sale cu Matia Corvin încep să se îmbunătățească, iar în cele din urmă cei doi ajung aliați și prieteni. Dar istoria s-a scris mai întâi cu valuri de sânge care au curs în noaptea de 14 spre 15 ale lunii *undrea* din anul 6965. Umbre ale trecutului care vin spre noi învăluite în bezna tot mai întunecată a istoriei. Să avem curajul să le scoatem la lumină și să le mulțumim pentru sacrificiul lor.

Profil de autor realizat de **Ionel MARIN**